

Bjørn Heine Strand. Foto Klara Strand Molvik

Høy utdanning – redusert dødelighet

Den generelle nedgangen i dødelighet i Norge de siste tiårene kommer først og fremst dem med høyere utdanning til gode, ifølge en ny studie i *BMJ*.

Studien omfattet mer enn 350 000 dødsfall og er en av de mest omfattende i sitt slag (1). Resultatene viste at hjerte- og karsykdommer, lungekreft og kroniske luftveissykdommer er de fremste årsakene til at lavere utdanningsgrupper kommer dårligere ut.

– I perioden 1960–2000 falt dødeligheten i alle utdanningsgrupper i Norge. Samtidig økte forskjellen i dødelighet mellom grupper med høy utdanning og grupper med lavere utdanning. Det har blitt færre med lavere utdanning, men avstanden til dem med høyere utdanning har økt når det gjelder dødelighet, sier førsteforfatter Bjørn Heine Strand, som er avdelingsdirektør i Avdeling for helsestatistikk ved Folkehelseinstituttet.

– Analyser som tok hensyn til forandringen i utdanningsfordeling, viste også økende forskjeller i dødelighet. Dette gjaldt for begge kjønn, men i størst grad hos menn, og det har skjedd parallelt med utbyggingen av den norske velferdsstaten som hviler tungt på prinsippet om lik tilgang til helse- og velferdstjenester uavhengig av økonomisk eller sosial status.

Vi fant også at lungekreft og kroniske sykdommer i nedre luftveier var hovedgrunnen til de økte dødelighetsforskjellene blant kvinner. Liknende mønster så vi hos menn, men hos menn var i tillegg hjerte- og karsykdommer en viktig årsak til de økte dødelighetsforskjellene.

– Resultatene viser at den norske velferdsstaten ikke forhindrer ulikheter i helse, og at forskjeller i helserelatert atferd er en viktig faktor for de økte dødelighetsforskjellene i perioden 1960–2000, sier Strand, som har skrevet artikkelen sammen med Else-Karin Grøholt, Ölöv Anna Steingrimsdóttir, Tony Blakely, Sidsel Graff-Iversen og Øyvind Næss.

Sosiale ulikheter i helse

En forskergruppe ved Folkehelseinstituttet arbeider med sosial ulikhet og helse. Artikkelen springer ut fra et samarbeid mellom forskergruppen og professor Tony Blakely fra New Zealand og er basert på norske befolknings- og helseregisterdata. Gruppen står bak flere sentrale publikasjoner og rapporter om sosial ulikhet i helse (1–5). To av medlemmene, Øyvind Næss og Else-Karin Grøholt, er med i den nasjonale ekspertgruppen om sosiale ulikheter i helse nedsatt av Helsedirektoratet.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no
Tidsskriftet

Litteratur

1. Strand BH, Grøholt EK, Steingrimsdóttir OA et al. Educational inequalities in mortality over four decades in Norway: prospective study of middle aged men and women followed for cause specific mortality, 1960–2000. *BMJ* 2010; 340: c654.
2. Grøholt EK, Stigum H, Nordhagen R. Overweight and obesity among adolescents in Norway: cultural and socio-economic differences. *J Public Health* 2008; 30: 258–65.
3. Næss Ø, Rognerud M, Strand BH, red. Sosial ulikhet i helse. En faktabeskrivelse. Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt, 2007. www.fhi.no/dokumenter/1AE74B1D58.pdf [28.4.2010].
4. Næss Ø, Strand BH, Smith GD. Childhood and adulthood socioeconomic position across 20 causes of death: a prospective cohort study of 800,000 Norwegian men and women. *J Epidemiol Community Health* 2007; 61: 1004–9.
5. Strand BH, Tverdal A. Can cardiovascular risk factors and lifestyle explain the educational inequalities in mortality from ischaemic heart disease and from other heart diseases? 26 year follow up of 50,000 Norwegian men and women. *J Epidemiol Community Health* 2004; 58: 705–9.

Ordforklaringer

Sosial ulikhet i helse måles oftest ved at man studerer sammenhengen mellom helse og sosioøkonomiske faktorer som utdanning, yrke og inntekt. Ofte benyttes dødelighet som et mål for helse (1).

Dødelighet: Når man fordeler befolkningen i inntektsgrupper, er det særlig stor forskjell i dødelighet mellom de 25–30 % som tjener minst, og de øvrige. Skillet går ved rundt kr 200 000 i årlig disponibel inntekt (1).

Spedbarnsdødelighet: Også for spedbarnsdødeligheten er det forskjeller mellom sosiale grupper. Dødeligheten er 30–40 % høyere blant barn som har mødre med mindre enn ti års utdanning, sammenliknet med barn av mødre med mer enn 12 års utdanning.

Litteratur

1. Sosial ulikhet og helse – faktaark. Nasjonalt folkehelseinstitutt. www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=233&trg=MainLeft_5648&MainArea_5661=5648:0:15,2917:1:0:0:0:0&MainLeft_5648=5544:54765::1:5647:57::0:0 [28.4.2010].

Artikkelen ble publisert 23.2. 2010 i *BMJ* (www.bmj.com), som regnes som en av de «fem store» innen medisinsk publisering ved siden av *New England Journal of Medicine*, *JAMA*, *Annals of Internal Medicine* og *The Lancet*.

Tips oss

Er du i ferd med å publisere eller har du nylig publisert i et internasjonalt tidsskrift? Send tips til erlend.hem@medisin.uio.no

www.tidsskriftet.no/norskforskning